

Helga Ramstad – en av de kvinnelige pionerene på Stortinget

Forfatter: Roger Pihl

Foto Helga Ramstad: Ukjent fotograf. Digitalmuseum.no.

Lektor Betuel Sofus Tranøy på Østre Aker middelskole fikk beskjed fra byråsjef Hallvard Bergve (1880-1928) om at «jeg tror vi har vært heldig med vaktmester. Vi har fått fru Ramstad». Akkurat det fortalte ikke Tranøy stort, for fru Ramstad var ukjent for ham, men hun skulle altså komme til å være vaktmester på skolen fra 1921, samme året hun ble enke. Østre Aker middelskole kjenner vi i dag som Teisen skole, bortsett fra at Teisen ble nedlagt som skole i 1984.

Bakgrunn

Helga Anna Augusta Ramstad ble født 8. januar 1875 i Gullan i bygda Hillestad, i Holmestrand kommune. Hun var datter av agronom Johannes Olsen Saastad (1839-1920) og Charlotte Amalie Finckenhagen (1842-1911). Hvordan hun fant veien til Oslo forteller historien ikke så mye om, men det er lov å gjette at hun dro for å søke lykken og fant den, på både den ene og andre måten. Gjetningen ville i tilfelle ikke være langt unna sannheten – hun flyttet til Østre Aker i 1898 fordi mannen hennes, Olav Ramstad, var blitt ansatt som førstebetjent i politiet. De bodde også på selve politistasjonen, først Hasle og deretter Sinsen. Hun bidro i mannens arbeid, og særlig for dem som hadde det verst og var mest ulykkelige. Hun ble oppmerksom på feil og mangler i kommunalt styre og stell og engasjerte seg i barnehjem-saken.

Helga Ramstad hadde gjort sitt for at middelskolen skulle bli realisert og at den fikk en bra start, og fortsatte å arbeide for at skolen skulle bli så bra som mulig. Og slik at arbeidsfolk kunne sende barna sine dit. Ramstad var svært sosialt engasjert og deltok aktivt for å lindre nød og bedre arbeiderklassens kår. Derfor var det en selvfølge at hun ivret for at skolen også skulle være en skole for barn av arbeidere, og hadde en stor del av æren for at den ble en mønsterskole med gratis skolegang og fritt skolemateriell, og fri reise for de av barna som måtte bruke kollektivtransport. Det skulle koste det samme å sende barna til skolen, enten de bodde på Bryn, Grorud eller Høybråten.

Lektor Tranøy beskrev Helga Ramstad slik: «Ren-

hold og orden var alltid førsteklasses. Hun førte det samme slags tilsyn med skolen som den dyktige husmor gjør med huset sitt. Og som den myndige dame hun er, kunne hun også sette barna på plass.»

Karriere

Helga Ramstad var politisk aktiv allerede før hun begynte som vaktmester på middelskolen, og var lokalt engasjert i en rekke styreverv, utvalg og råd. Hun var medlem av Aker formannskap i perioden 1916-1919 og i herredsstyret fra 1928-1931, dessuten var hun formann (!) i kvinneutvalget i Akershus Arbeiderparti og medlem av partiets kvinnesekretariat. Hun startet de første kvinneforeningene i Aker og var aktiv i dem, så som Aker verjeråd, Aker sykehusutvalg, Aker barnehjemstyre, Aker gamlehjemstyre, Husstellkomiteen av 1935 og Kostholdsnevnda av 1939. Fra 1933 til 1936 satt hun i Arbeiderpartiets sentralstyre. Hennes bakgrunn både personlig, sosialt og faglig og hennes varierte erfaring var opplagte egenskaper politikken hadde behov for. Høsten 1933 stilte hun til stortingsvalget fra Akershus fylke og ble valgt inn og møtte i 1934 på Stortinget som den første kvinnelige representanten fra Akershus. Helga Ramstad var medlem i Sosialkomiteen i perioden 1934-1936.

Da Akershus fikk sin første kvinnelige stortingsrepresentant, hadde det bare vært fire kvinnelige representanter på Stortinget før henne. I 1921 hadde Karen Platou fra Høyre blitt den første kvinne valgt til fast plass, og da hun tok sete 11. januar 1922 var det en milepæl for kvinners politiske representa-

sjon. Den neste kvinnen med fast plass var Helga Karlsen (1882-1936) fra Arbeiderpartiet i Kristiania, som ble valgt i 1927. Høydepunktet for antall kvinnelige representanter i mellomkrigstiden kom i 1933, da tre av de 150 som ble valgt til fast plass var kvinner. Helga Karlsen ble gjenvalgt, og fikk følge med Signe Swensson (1888-1974) for Høyre i Trondheim og Levanger, og Augusta Stang (1869-1944) for Høyre i Oslo.

Det var med andre ingen hærskere av kvinner som fulgte etter Karen Platou inn i politikken, og det var fortsatt en begivenhet når én eller flere kvinner møtte på Løvebakken. Helga Ramstad var én av pionerene, en av dem som trakk opp veien slik at andre kunne komme etter. Hun løftet fram saker og perspektiver som fikk betydning i og for samtiden – og banet vei for mange kvinner. I dag kan kvinner med den største selvfølghet inneha politiske verv, men på Helga Ramstads tid diskuterte de om kvinner i det hele tatt var skikket til politiske verv og å arbeide med politikk, så hun møtte mye motstand fra mange hold.

Politikk

På Stortinget var Helga Ramstad særlig opptatt av sosialpolitikk og markerte seg tidlig som talskvinne for gifte kvinners rett til yrkesarbeid, stikk i strid med mange av sine partifeller. Hennes første innlegg i Odelstinget, 17. februar 1934, tok for seg kvinnes adgang til ansettelse i statlige embeter, og da spesielt kvinnelige prester: «Når man har funnet det påkrevd og rettferdig å gi kvinner adgang til så betydelige og ansvarsfulle stillinger som dommer- og lærergjerningen er, vil det da ikke være like så nødvendig at de får lov til å ta seg av, hjelpe og veilede de mennesker som er i sjelig nød?» Helga Ramstad etterlyste at menn og kvinner måtte være like for loven.

Hun markerte seg som talskvinne for gifte kvinners rett til yrkesarbeid, i strid med de fleste av sine partifeller. «Det hevdes at gifte kvinner som har arbeid utenfor hjemmet ikke kan ta seg ordentlig av barn og hus? Det vil jeg tillate meg å kalle vrøvl. Jeg er sikker på at de barn som har mødre som er opptatt med arbeid utenfor hjemmet, har like meget glede av sine mødre som de barn som har grinende og skjennende mødre hjemme hele dagen, mødre som er overtreffe og nervøse på grunn av hjemmets dårlige økonomi,» uttalte hun til Arbeiderbladet i 1934.

Helga Ramstad tok opp bevilgninger til sinnssykevesenet, og mangelen på asylplasser for sinnssyke. Det

hadde ført til at de psykisk syke ble henvist til politistasjonen, hvilket hun hadde god erfaring fra. Hun tok også opp hva som skjedde med dem som ble utskrevet ut fra asyl, men som ikke hadde pårørende. Disse sakene hadde hun allerede engasjert seg i som lokalpolitiker i Aker. Hun engasjerte seg for å gi hushjelpenes bedre arbeidsforhold ved en særlov som kunne regulere hushjelpenes altfor lave lønn og altfor lange arbeidstid. Hun krevde også en forbedring av husmødrenes og husflidskolenes stilling.

Helga Ramstad markerte seg i avholdssaken, som ikke minst i Aker var et omfattende problem, og sørget for å få innført en lov som begrenset skjenking av alkohol på steder uten særskilt skjenkerett. Østlandets Blad skrev at loven ute på bygda bare ble kalt Helga Ramstad-loven, men der var det knapt noen som trengte skjenkerett. Det var store motsetninger mellom den borgerlige kvinnebevegelsen og arbeiderkvinnene, noe som gjenspeilet seg i stortingspolitikken. Det var unntaket heller enn regelen at kvinnene fant sammen på tvers av partigrænser.

I sitt siste år på Stortinget engasjerte hun seg i en sak som trolig kostet henne plassen på Stortinget ved valget 1936. Saken gjaldt nattarbeidsforbud for kvinner som hun foreslo sammen med Karl Frimann Dahl, også fra Arbeiderpartiet. Forslaget ble ikke vedtatt, men mange arbeiderkvinner vendte seg mot henne og hun mistet sin sikre plass.

Helga Ramstad vei?

Helga Ramstad døde 20. mars 1956. Byråsjef Hallvard Bergve har for øvrig fått en gate oppkalt etter seg på Grorud, mens Helga Ramstad ikke har blitt beæret en eneste gatestubbe eller plass. Det er kanskje på tide å gjøre noe med akkurat det? Hva med å døpe om en av gatene på Teisen, der vi allerede har flere gater oppkalt menn som Harald Halvorsen, Prost Halling og Caspar Storm? Er det ikke på tide at de får selskap av en handlekraftig foregangskvinne? Hva med å døpe om Spektrumveien til Helga Ramstads vei?

Kilder:

- *Arbeiderbladet*
- *Johannes Torkjellson Lillegraven: Bryn Høyere Skole 1921-1946*
- *Oslo Byleksikon*
- *Romerike Blad*
- *Store norske leksikon*
- *Stortinget*